

การนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูประถมศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

นางสาวสกวรัตน์ ชุ่มเชย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-1069-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 19963929

300000

**A PROPOSED ACTION RESEARCH MODEL FOR SCHOOL - BASED
ELEMENTARY SCHOOL TEACHER DEVELOPMENT**

Miss Sakaowrat Chumchuey

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Educational Research**

Department of Educational Research

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-1069-2

สกาวรัตน์ ชุ่มเชย : การนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูประถมศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (A PROPOSED ACTION RESEARCH MODEL FOR SCHOOL-BASED ELEMENTARY SCHOOL TEACHER DEVELOPMENT) อ.ที่ปรึกษา : ผศ. ดร. สุวัฒนา สุวรรณเขตนิกม, 269 หน้า. ISBN 974-13-1069-2.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา ความต้องการ และแนวทางการทำวิจัยปฏิบัติการ และนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูประถมศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน วิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ประกอบด้วย การศึกษาเอกสารและสื่อวีดิทัศน์ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการศึกษาภาคสนาม จากกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง การสร้างและนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ และการตรวจสอบรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการโดยการสนทนากลุ่มกับคณะครู และตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ในสภาพปัจจุบันลักษณะการทำวิจัยปฏิบัติการมีทั้งแบบทำคนเดียว และทำเป็นทีม ทั้งภายในโรงเรียน และกับบุคคลภายนอกโรงเรียน ประเด็นการวิจัยส่วนใหญ่เกี่ยวกับทักษะการคิดในวิชาคณิตศาสตร์ ทักษะการสื่อสารในภาษาไทยและปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน วิธีการวิจัยที่ครูใช้ คือ การสำรวจ การศึกษารายกรณี การวิจัยแบบกึ่งทดลองและการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ปัญหาในการทำวิจัย คือ ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และการช่วยเหลือจากหน่วยงาน ครูมองวิจัยเป็นเรื่องยาก ไม่มีเวลาและภาระงานครุมมาก ครูต้องการการสนับสนุน ด้าน 1) การอบรม 2) ตัวอย่างผลงานการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่หลากหลาย 3) ที่ปรึกษาและผู้นิเทศติดตาม ด้านการวิจัย 4) การสนับสนุนด้านปัจจัยจากโรงเรียนโดยเฉพาะเรื่อง นโยบาย การจัดเวลา สื่อ วัสดุอุปกรณ์และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการวิจัย

2. รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานควรเป็นโปรแกรมการวิจัยที่มีคำถาม กิจกรรมการวิจัยต่อเนื่องเรียงร้อยไปเพื่อสร้างเสริมการเรียนรู้และการสร้างความรู้อย่างต่อเนื่องของครู โปรแกรมการวิจัยควรประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ระยะที่ 2 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อประเมินการสอนของครู ระยะที่ 3 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อสร้างและพัฒนานวัตกรรมในการสอน

ภาควิชา ศึกษาศาสตร์

สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์

ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4283829027 MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEY WORD ACTION RESEARCH MODEL / TEACHER DEVELOPMENT / SCHOOL- BASED
TEACHER DEVELOPMENT / TEACHER - RESEARCHER

SAKAOWRAT CHUMCHUEY : A PROPOSED ACTION RESEARCH MODEL FOR
SCHOOL-BASED ELEMENTARY SCHOOL TEACHER DEVELOPMENT. THESIS

ADVISOR : ASST. PROF. SUWATANA SUWANAKETNIKOM, Ph.D. 269 pp.

ISBN 974-13-1069-2.

The objectives of this research were to study state, problems, needs and ways to do action research and to purpose an action research model for school based teacher development. The qualitative approach was employed. The research activities composed of (1) a study of document and video (2) expert interview (3) a multiple case study of 3 elementary schools (4) constructing a model (5) focus group meeting and expert interview for model justification .

The research findings were as follows :

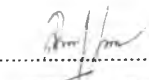
1. The existing action researches were done by an individual teacher and a team of teacher. The research issues related to thinking skills in mathematics and communication skills in Thai subjects and student's problem behaviors. The employed research methods were a survey, a case study, Quasi-Experimental study and a research and development of an innovation. Problems of doing action researchs were lacking of knowledge and understanding about the action research methodology and lacking of time to do research. Teachers needed supports in (1) training (2) materials that showed various examples of action research reports (3) advisors and supervisors (4) school supports in research policy, time arrangement, media and research related activities.

2. The proposed model of action research for school based teacher development was a continuous-three steps-research program. The first stage focused in action research for getting to know individual students. The second stage focused in action research for Self evaluation in teaching And the third stage focused in action research for innovation development.

Department Eucational Research

Field of Study Eucational Research

Academic year 2000

Student's signature.....

Advisor's signature.....

Co-Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาและทุกคนในครอบครัวที่ให้ความรัก ความห่วงใยและเป็นกำลังใจในการศึกษาของผู้วิจัยตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคมที่เป็นทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาและเป็นเหมือนคุณแม่คนที่ 2 เป็นผู้ชี้แนะแนวทาง ให้การสนับสนุนและเอื้อประโยชน์และอำนวยความสะดวกทุกอย่าง ให้ความรักและความเป็นห่วง ใส่ใจดูแลทั้งเรื่องส่วนตัวและการทำงาน รวมทั้งดูแลเอาใจใส่ในการทำวิทยานิพนธ์โดยตลอดทุกขั้นตอน จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี และยังเป็นผู้ให้โอกาสแก่ผู้วิจัยได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางวิชาการกับบุคคลต่าง ๆ มากมาย

ขอกราบขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล ว่องวานิช อาจารย์ ดร.อมรวิรัช นาครทรรพ ดร.เบญจลักษณ์ น้ำฟ้า อาจารย์สมชัย แซ่เจือ อาจารย์ชาติรี ลำราญ อาจารย์วิฑูรย์ มาแก้ว และอาจารย์สุชีรา ชาวอิน ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณสำนักงานการคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่อนุญาตให้ผู้วิจัยนำวีดีทัศน์จำนวน 8 ม้วนมาใช้ในการศึกษาในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์วิไลวรรณ เหมือนชาติ อาจารย์ไพไลลักษณ์ จำเมือง และศึกษานิเทศก์จังหวัดเชียงราย สุรินทร์ และสมุทรสงครามทุกท่านที่ให้การดูแล ต้อนรับและอำนวยความสะดวกในเรื่องที่พักอาศัย การเดินทาง และความสะดวกด้านต่าง ๆ

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ชัยนาท และอาจารย์บิน เหมือนชาติ ที่เป็นเสมือนคุณพ่อคุณแม่ที่ให้ที่พักที่อยู่อาศัย ดูแลเรื่องอาหารการกินและอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยในขณะลงภาคสนามที่จังหวัดสุรินทร์เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณโรงเรียน คณะครู กรรมการโรงเรียน ผู้ปกครองและนักเรียน ที่เป็นกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง ในจังหวัดเชียงราย สุรินทร์ และสมุทรสงคราม ที่กรุณาให้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษาแก่ผู้วิจัยและให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวกในการวิจัย

ขอขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาการศึกษาที่นอกเหนือจากการให้ความรู้ทางวิชาการตลอดระยะเวลาศึกษา ณ ภาควิชาการศึกษาแห่งนี้แล้ว ยังให้ความห่วงใย ดูแล และอำนวยความสะดวกและให้ความเป็นกันเองกับศิษย์ภาควิชาทุกคน

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่สนับสนุนให้ทุนในการทำวิจัยจำนวน 7,350 บาท

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตภาควิชาการศึกษาทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจและกระตุ้นในการทำวิจัยเป็นอย่างดี

ท้ายนี้ขอขอบคุณคณะครูโรงเรียนบ้านหุ้งแต อำเภอปง จังหวัดพะเยาทุกท่านที่กรุณาให้ผู้วิจัยได้มาศึกษาเล่าเรียน จนสำเร็จการศึกษา

สกวรัตน์ ชุ่มเขย

ผู้วิจัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ตอนที่ 1 การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	8
1.1 การวิจัยกับการพัฒนาครูในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.....	8
1.2 การพัฒนาครู.....	9
1.3 การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	12
1.4 การวิจัยปฏิบัติการกับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	17
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบวิจัยปฏิบัติการ.....	20
2.1 ความหมายของวิจัยปฏิบัติการ.....	20
2.2 การวิจัยปฏิบัติการทางการศึกษากับครูในฐานชั้นกวิจัย.....	23
2.3 รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ.....	26
2.4 กระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยปฏิบัติการ.....	42
ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	45

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	59
วิธีดำเนินการวิจัย.....	
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร สื่อดีทัศน์ แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัย ที่เกี่ยวข้อง	61
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม.....	62
ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและนำเสนอรูปแบบวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครู โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	65
4	67
วิสัยทัศน์การทำวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	
ตอนที่ 1 ศักยภาพวิสัยทัศน์ของผู้เชี่ยวชาญจากการวิเคราะห์สื่อวิทัศน์จำนวน 8 เรื่อง.....	67
ตอนที่ 2 วิสัยทัศน์จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ.....	72
5	85
สภาพทั่วไปและสภาพการทำวิจัยปฏิบัติการและการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียน เป็นฐานของกรณีศึกษา.....	
กรณีศึกษาที่ 1.....	85
กรณีศึกษาที่ 2.....	112
กรณีศึกษาที่ 3.....	147
6	185
การนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน	
ตอนที่ 1 สรุปรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการจากการศึกษาเอกสาร วิดีทัศน์ สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ และการศึกษาภาคสนามจากกรณีศึกษา 3 แห่ง.....	185
ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐาน (ฉบับร่าง)โดยการสนทนากลุ่มและการตรวจสอบจาก ผู้เชี่ยวชาญ.....	187
ตอนที่ 3 รูปแบบวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (ฉบับนำเสนอ).....	191
7	197
สรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	
สรุปผลการวิจัย.....	199
การอภิปรายผลการวิจัย.....	206
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	211
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป.....	211
รายการอ้างอิง..	212

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการสัมมนาเพื่อเป็นกรอบการสร้างรูปแบบการวิจัย ปฏิบัติการและการลงภาคสนาม.....	219
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุญาตสัมมนาและตรวจเครื่องมือ.....	222
ภาคผนวก ค แนวคำถามในการสัมมนา.....	224
ภาคผนวก ง แผนการลงภาคสนาม.....	227
ภาคผนวก จ ตัวอย่างคู่มือในการสนทนากลุ่ม.....	247
ภาคผนวก ฉ การวิเคราะห์หลักสูตรของครูนักวิจัยระดับประถมศึกษาปีที่ 6 กรณีศึกษาที่ 1	249
ภาคผนวก ช การบูรณาการเรียนรู้และการเรียนการสอนของครูนักวิจัยประถมศึกษาปีที่ 6 กรณีศึกษาที่ 1.....	255
ภาคผนวก ซ แผนการสอนซ่อมเสริมของครูนักวิจัยประถมศึกษาปีที่ 5 กรณีศึกษาที่ 2...	258
ภาคผนวก ฌ แนวทางในการพัฒนาผู้เรียนของครูนักวิจัยระดับประถมศึกษาปีที่ 6 กรณี ศึกษาที่ 2.....	260
ภาคผนวก ญ ตัวอย่าง การวิเคราะห์ผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเป็นรายบุคคล ของครูนักวิจัยประถมศึกษาปีที่ 6 กรณีศึกษาที่ 3.....	262
ภาคผนวก ฎ ตัวอย่างการเขียน Play book.....	267
ประวัติผู้วิจัย.....	269

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
1	เปรียบเทียบภาพเก่าที่ไม่พึงประสงค์และภาพใหม่ที่ต้องการในการจัดกระบวนการเรียนรู้	10
2	สรุปแนวคิดในการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจากเอกสาร.....	15
3	สรุปการจำแนกรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการด้วยเกณฑ์ต่าง ๆ.....	41
4	สรุปงานวิจัยของไทยที่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการ.....	51
5	สรุปสาระสำคัญจากวิดีโอทัศน์ 8 เรื่องของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.....	68
6	สรุปเป้าหมายของการให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ.....	73
7	สรุปสภาพและปัญหาการทำวิจัยปฏิบัติการของครูในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ.....	75
8	ลักษณะสำคัญของรูปแบบการทำวิจัยปฏิบัติการของครู.....	77
9	การส่งเสริมนโยบาย ปัจจัยและกิจกรรมที่จะสนับสนุนให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	80
10	การเตรียมตัวในการทำวิจัยปฏิบัติการ.....	83
11	สรุปการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน	84
12	จำนวนนักเรียนในโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 1.....	86
13	ผลงานการทำวิจัยปฏิบัติการของโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 1.....	96
14	รายชื่อโครงการของโรงเรียนและผู้รับผิดชอบโครงการ.....	105
15	สรุปรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 1	111
16	จำนวนนักเรียนในโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 2	113
17	ผลงานการทำวิจัยปฏิบัติการของโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 2.....	125
18	สรุปรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 2	146
19	จำนวนนักเรียนในโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 3	148
20	ผลงานการทำวิจัยปฏิบัติการของโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 3.....	157
21	สรุปรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 3.....	175

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
22	จุดเหมือนและจุดต่างของกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี.....	176
23	สรุปครูที่ทำวิจัยปฏิบัติการและมีผลงานการวิจัย 2 เรื่องขึ้นไปในกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง.....	178
24	ครูที่กำลังดำเนินการทำวิจัยปฏิบัติการแต่ยังไม่สิ้นสุดการทำวิจัย.....	182
25	ครูที่ทำวิจัยเฉพาะขั้นตอนการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล.....	183
26	สรุปรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการจากการศึกษาเอกสาร วิดีทัศน์ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการศึกษาภาคสนามจากกรณีศึกษา 3 แห่ง.....	186
27	รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่น่าเสนอ.....	195
28	รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	204

สารบัญภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 แนวคิดการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาผู้เรียน.....	9
2 การพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอน ของครุณักวิจัย.....	25
3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแบบชาติรี.....	28
4 ขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการแบบบันไดเวียน.....	36
5 ขั้นตอนการดำเนินงานของการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของอีลเลียต.....	38
6 กระบวนการวิจัยปฏิบัติการตามแนวคิดของเออบัท.....	40
7 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเพื่อนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครู โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.....	60
8 รูปแบบ / กระบวนการจัดกิจกรรมแบบครูบ้าน.....	160
9 รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (ฉบับร่าง).....	187
10 รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (ฉบับนำเสนอ)...	192